

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 3 mars 1925 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion angående beredande av möjlighet för obotligt sjuk prästman att före 65-årsåldern komma i åtnjutande av emeritilön.

I en inom andra kammaren väckt till bankoutskottets förberedande behandling hänvisad motion nr 228 hava herrar *Hallén* och *Pehrsson* i Göteborg hemställt, »att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande möjligheten för obotligt sjuk prästman att före 65-årsåldern komma i åtnjutande av emeritilön och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda».

Till stöd för detta förslag hava motionärerna anfört följande:

»Lag om emeritilön för präster 9 december 1910 § 4 stadgar: 'Ordinarie präst vare pliktig att, mot åtnjutande av emeritilön, från tjänsten avgå: när han fyllt 75 år; när han fyllt 65 år och under mer än tre av de senast förflutna fem åren varit i följd av obotlig sjukdom eller ålderdomssvaghet urständssatt att själv fullgöra sina tjänsteåligganden och av sådan anledning åtnjutit tjänstledighet. Extra ordinarie präst må erhålla emeritilön, när han uppnått 60 års ålder'.

Pensionsålderns sänkande till 70 år har genom riksdagens skrivelse nr 104 år 1923 till Konungen dragits under Kungl. Maj:ts prövning.

Frågan om huru extra ordinarie prästman, som genom sjukdom blir oförmögen att uppehålla prästerlig tjänst, må kunna erhålla nödigt uppehälle genom tillskott ur kyrkofonden eller på annat sätt, har i annan ordning bragts inför Kungl. Maj:ts prövning.

Det finnes dock ett annat ärende, som ligger i samma linje som ovan påpekade, som borde tagas under omprövning. Det förekommer, om också endast i enstaka fall, att yngre ordinarie eller extra ordinarie prästman råkar ut för obotlig sjukdom, som gör honom till framtida tjänstgöring oförmögen. Extra ordinarie under 60 års ålder lämnas utan annat understöd än vad stiftens enskilda understödskassor eventuellt kunna lämna. Ordinarie nödgas av ekonomiska skäl kvarstå i tjänsten, trots de svårigheter, som därigenom beredas församlingen. Följden blir nämligen i regel, att tjänsten under kanske flera tiotal av år kommer att uppehållas av ständigt nya tillförordnade eller genom hjälp av ordinarie präster i samma eller angränsande pastorat. Klagomål ha vid upprepade tillfällen framställts från församlingars sida över sådana förhållanden. Här föreligger uppenbarligen en lucka i lagen. Det synes, som borde möjlighet beredas till tidigare pensionering än vid 65 års ålder, t. ex. efter fem års oavbruten tjänstledighet för sjukdom, som av läkare förklarats icke lämna utsikt till så varaktig förbättring, att tjänstgöringen skulle kunna återupptagas.

Denna emeritilön bör dock icke vara understigande stadgat minimum för emeritilön för att kunna trygga familjens existens. Vid lagens ikraftträdande redan utnämnd tjänst innehavare må ej mot sitt bestridande vara skyldig att mot emeritilön avgå från sin befattning.»

Enligt lagen om emeritilöner för präster den 9 december 1910, 1 §, må sådana löner under de villkor och bestämmelser, som i lagen stadgas, från kyrkofonden utgå till vissa ordinarie och extra ordinarie präster. Med iakttagande därav, att kyrkofonden eljest åliggande utgifter skola i främsta rummet bestridas, samt att icke något år mer än 500,000 kronor må användas till emeritilöner, bestämmer Konungen, enligt 3 § samma lag, huru tillgängliga medel skola, med hänsyn till olika klasser av tjänst innehavare, uppdelas i lämpligt antal emeritilöner. Jämligt 4 § i lagen är ordinarie präst pliktig att, mot åtnjutande av emeritilön, från tjänsten avgå, när han fyllt 75 år, eller när han fyllt 65 år samt under mer än 3 av de senast förflutna 5 åren varit i följd av obotlig sjukdom eller ålderdomssvaghet urståndsatt att själv fullgöra sina tjänsteåligganden och av sådan anledning åtnjutit tjänstledighet. Extra ordinarie präst må erhålla emeritilön, när han uppnått 60 års ålder.

Utskottet.

Beträffande emeritilöns storlek är i 2 § av lagen stadgat, att för ordinarie tjänst innehavare emeritilönen skall motsvara åttio procent av hans lön, beräknad till det belopp, vartill densamma bestämts vid lönereglering, fastställd på grund av lagen om reglering av prästerskapets avlöning, eller om sådan lönereglering med avseende å tjänst innehavaren icke vunnit tillämpning, till det belopp, efter vilket avgift till prästerskapets änke- och pupillkassa senast utgått. Ej må dylik emeritilön understiga 3,200 kronor för kyrkoherde och 2,000 kronor för komminister, ej heller överstiga 4,500 kronor. För extraordinarie präst skall emeritilön utgöra 1,500 kronor.

På sätt i motionen omnämnts var frågan om en sänkning av den allmänna pensionsåldern för präster föremål för behandling av 1923 års riksdag. I anledning av en inom riksdagen väckt motion, vari hemställts om sådan ändring av 4 § i lagen om emeritilöner för präster, att det måtte bli ordinarie präst medgivet att mot åtnjutande av emeritilön från tjänsten avgå efter uppnådda 70 år, anförde bankoutskottet i avgivet utlåtande (nr 23) huvudsakligen följande:

Utskottet, som behjärtade motionens syfte att för präster i åldern 70—74 år bereda möjlighet till avgång från tjänsten mot åtnjutande av emeritilön även i de fall, där vederbörande tjänst innehavare icke under viss längre tid varit på grund av sjukdom eller ålderdomssvaghet otjänstbar ansåge emellertid, att vid en eventuell ändring av gällande bestämmelser i dylik riktning jämväl för präst, som uppnått 70 men icke 75 års ålder, borde stadgas *skyldighet* att mot åtnjutande av emeritilön avgå från tjänsten. Såsom kyrkofondskommittén i avgivet yttrande framhållit, hade emellertid emeritilöner ännu icke kunnat utdelas ens i den utsträckning, som med nuvarande bestämmelser avsåges. Det syntes därför icke vara möjligt att företaga någon

utvigning av området för lagens tillämpning, innan det för ifrågavarande ändamål fastställda årliga maximibeloppet av 500,000 kronor blivit i erforderlig grad utökat. En höjning av berörda belopp syntes emellertid med hänsyn till vad i kyrkofondskommitténs yttrande anförts beträffande kyrkofondens ekonomiska ställning för det dåvarande icke kunna förordas.

På grund av vad sålunda anförts hade utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka någon åtgärd i motionens syfte, varför utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I enlighet med ett vid överläggningen inom kamrarna framställt yrkande beslöt emellertid riksdagen att i anledning av motionen hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande möjligheten av sådan ändring av ifrågavarande lag, att det måtte bli för ordinarie prästman möjligt att vid fyllda 70 år mot åtnjutande av emeritilön avgå från tjänsten, även om de i 4 § av lagen angivna förutsättningar icke vore för handen, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Såsom vidare i motionen antytts, har i fråga om rätt för extra ordinarie präst att vid sjukdomfall tillerkännas hela eller viss del av avlöningen gjorts särskild framställning hos Kungl. Maj:t. Enligt vad utskottet inhämtat, hava yttranden över denna framställning avgivits av åtskilliga myndigheter, varefter förslag till bestämmelser i ämnet framlagts av kammarkollegium och statskontoret. Detta förslag är för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Den nu väckta motionen avser åtgärder för att möjliggöra förtidspensionering av präster i sådana fall, då vederbörande tjänstinnehavare på grund av obotlig sjukdom är urståndsatt att bestrida sin befattning. Pensionering i dylika fall är, såsom av det förut anförda framgår, beträffande ordinarie prästman för närvarande möjlig endast efter uppnådda 65 levnadsår, och ifråga om extra ordinarie präst är någon pensionering över huvudtaget icke medgiven före 60 års ålder.

Vad i motionen anförts till stöd för åtgärder i angiven riktning finner utskottet vara beaktansvärt. Ur församlingarnas synpunkt måste det givetvis vara till avsevärd olägenhet att prästman, som till följd av varaktig sjukdom är oförmögen att uppehålla sin tjänst, kan under lång tid kvarstå vid densamma. Det vill därför synas, som om goda skäl talade för vidtagande av åtgärder i syfte att råda bot på nu förefintliga missförhållanden i förevarande hänseende. På sätt i motionen ifrågasatts, synes det böra övervägas, huruvida icke, i anslutning till vad i motsvarande fall gäller för civila tjänstinnehavare, ordinarie prästman må oavsett levnadsåldern förpliktas att mot emeritilön från tjänsten avgå, om han, efter att under fem på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte hava varit ur stånd att tjänstgöra, finnes vara för framtiden oförmögen till tjänstgöring. I samband därmed synes måhända ock böra övervägas, huruvida möjlighet må kunna beredas för obotligt sjuk extra ordinarie

prästmän att i vissa fall före uppnådda 60 levnadsår komma i åtnjutande av emeritilön.

I olikhet med vad i motionen gjorts gällande vill utskottet emellertid för sin del ifrågasätta, huruvida icke vid förtidspensionering av nu nämnd anledning någon reduktion av eljest stadgade emeritilönebelopp skäligen bör äga rum; och vill utskottet härvid erinra, att för civila befattningshavare, som i motsvarande fall förtidspensioneras utan att hava uppnått för hel pension stadgat antal tjänstår, viss avkortning av pensionsbeloppen är föreskriven.

Utskottet förbiser ingalunda, att möjligheten att genomföra ett förslag i här antytt syfte givetvis är beroende av kyrkofondens förmåga att påtaga sig de ökade utgifter, som kunna bliva förenade med en förtidspensionering av angiven art. Utskottet har emellertid ansett frågan vara av den vikt, att en utredning av densamma bör påkallas, och har på grund härav funnit sig böra tillstyrka, att en skrivelse i ämnet avlättes till Kungl. Maj:t.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 228, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande möjlighet för prästmän, som till följd av varaktig sjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen till tjänstgöring, att före nu stadgad ålder komma i åtnjutande av emeritilön samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill omständigheterna må föranleda.

Stockholm den 3 mars 1925.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Vindahl, Johansson* i Friggeråker, *Pettersson* i Olovstorp, *Dalberg, Berge, Andersson* i Hägelåkra och *Lindgren*; samt

av andra kammaren: herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Bäcklund, Olsson* i Berg, *Lovén, Höglund, Johansson* i Edsbyn, *Laurin* och *Uddenberg* i Varberg.